

Η λακανική πρόκληση στην Επιστήμη (Τζέισον Γκλίνος - Γιάννης Σταυρακάκης)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

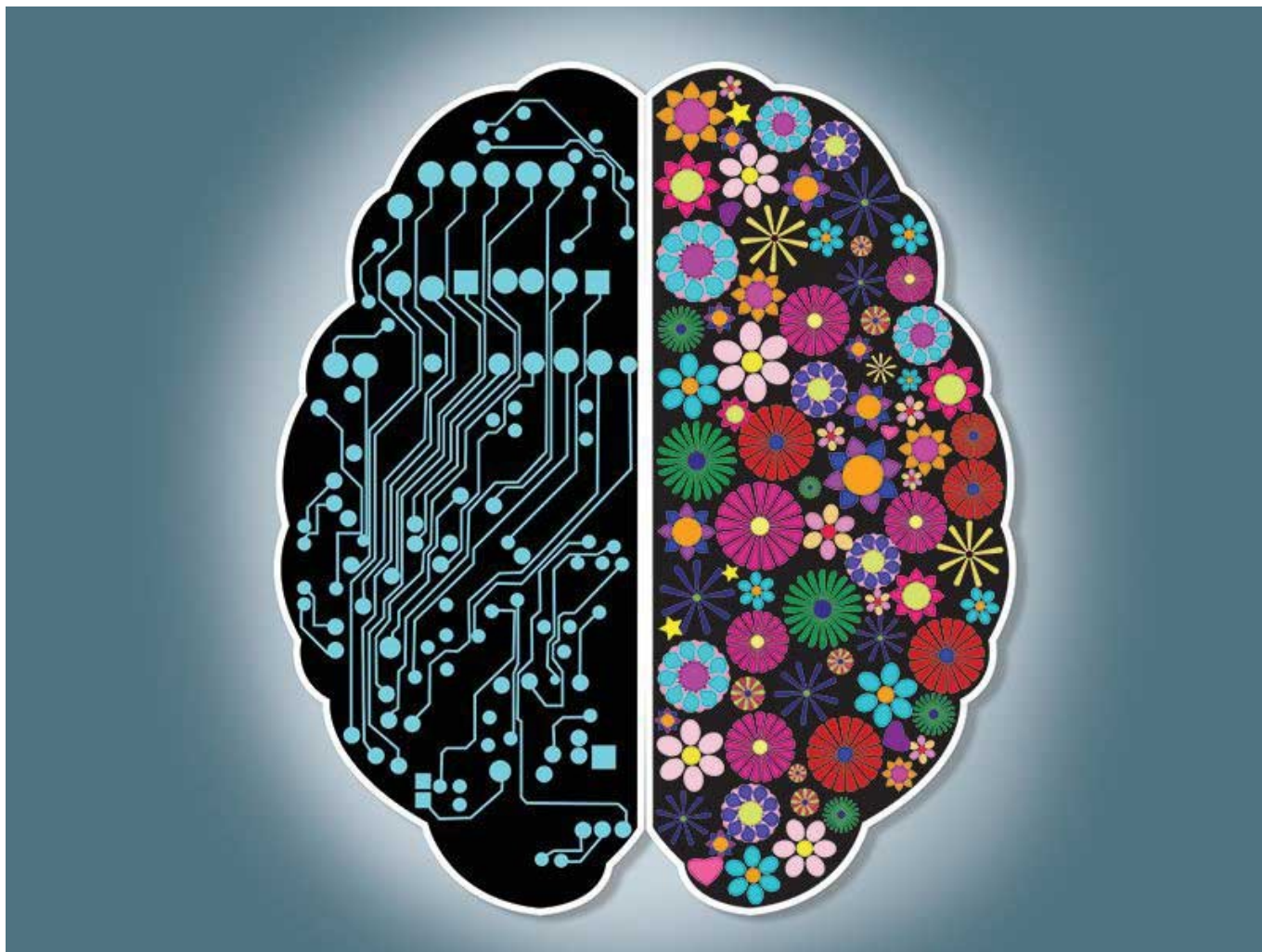

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=183346>]

Σε αυτό το πνεύμα, οι συγγραφείς του ανά χείρας συλλογικού τόμου εξετάζουν τις πιθανές ιδέες που έχει να προσφέρει η ψυχανάλυση στα ερωτήματα της επιστήμης. Πιο συγκεκριμένα, επιλέξαμε να επικεντρωθούμε σε ένα ψυχαναλυτικό ρεύμα σκέψης που έτυχε εχθρικής υποδοχής από το επιστημονικό κατεστημένο: τη λακανική ψυχανάλυση. Αυτό με τη σειρά του προτρέπει σε μια διττή παρέμβαση. Πρώτον, θέτει το ερώτημα της σχέσης επιστήμης και ψυχανάλυσης και κατά δεύτερον, προβάλλει το ενδεχόμενο της αναγκαίας αναδιαμόρφωσης της ίδιας της επιστήμης, ώστε να προσιδιάζει στα συγκεκριμένα προβλήματα που απορρέουν από την επισταμένη μελέτη του ασυνειδήτου ως συστατικού της ανθρώπινης υποκειμενικότητας. Με άλλα λόγια, οι συγγραφείς αυτού του τόμου εξετάζουν με κριτική ματιά, όχι μόνο τη σχέση ανάμεσα στη νεώτερη επιστήμη και την ψυχανάλυση αναφορικά με το ζήτημα του πόνου, αλλά και τον ρόλο και τη λογική της επιστημονικής πρακτικής εν γένει.

Η απόφαση να εστιάσουμε την προσοχή μας στον Jacques Lacan δεν είναι εντελώς αυθαίρετη. Εξάλλου, ο ίδιος αφιέρωσε σημαντικό μέρος του χρόνου και της ενέργειάς του στη διερεύνηση της φύσης της νεώτερης επιστήμης και της σχέσης της με την ψυχαναλυτική θεωρία και πρακτική. Το έργο του με τίτλο *Επιστήμη και αλήθεια* [Science and Truth] (Lacan, 1989) είναι υποδειγματικό υπό αυτό το πρίσμα. Ειδικότερα, όμως, η μαθηματική τυποποίηση – η δύναμη και τα όριά της – είναι ένα θέμα που απασχόλησε ιδιαιτέρως τον Lacan.

Πρόκειται για μια ερευνητική κατεύθυνση που υιοθέτησε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, όταν οι «εισπηδήσεις» του στα μαθηματικά και τη λογική άρχισαν να αποκτούν μεγαλύτερη σημασία στην προσπάθειά του να κατανοήσει τις ψυχικές διεργασίες. Ο στόχος του ήταν να ανασυναρθρώσει τις παραδοσιακές έννοιες σε αυτά τα πεδία, κυρίως της λογικής, χωρίς να εγκαταλείψει την αυστηρότητα που ανέμενε πλέον από αυτές. Πίστευε πως τέτοια επιστημονικά πεδία θα μπορούσαν να αναθεωρηθούν με κατάλληλο τρόπο, ώστε να ανταποκριθούν στα ιδιάζοντα γνωρίσματα που συναντώνται στις κλινικές και ψυχικές διεργασίες εν γένει. Πρόκειται για μία άποψη που δεν περιορίζεται αποκλειστικά στον Lacan. Πράγματι, εκφράζεται με μεγαλύτερη συχνότητα από το ίδιο το επιστημονικό κατεστημένο. Για παράδειγμα, ο μαθηματικός Keith Devlin στο βιβλίο του *Αντίο, Καρτέσιε* [Goodbye, Descartes] καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «οι υπάρχουσες τεχνικές της λογικής και των μαθηματικών – δηλαδή, της παραδοσιακής μεθόδου εν γένει – δεν επαρκούν για την κατανόηση του ανθρώπινου νου» (1997: viii). Ο ίδιος υποστηρίζει ότι:

Οι μαθηματικοί και οι επιστήμονες έχουν συνειδητοποιήσει πλέον ότι τα

πραγματικά δύσκολα προβλήματα της εποχής της πληροφορίας δεν είναι τεχνολογικά· αντιθέτως, αφορούν εμάς τους ίδιους ... Είναι σχεδόν βέβαιο ότι η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων θα απαιτήσει νέα είδη επιστήμης ... νέες αναλυτικές τεχνικές, νέα εννοιολογικά εργαλεία, με τα οποία θα αναλυθούν και θα καταστούν κατανοητές οι εργασίες του ανθρώπινου νου. (1997: ix)

Ακόμα και έτσι, ίσως προκαλεί έκπληξη η επιλογή της ψυχανάλυσης ως παραγωγικού τρόπου δουλειάς στο ζήτημα των ψυχικών διεργασιών. Δεν έχει, εξάλλου, παρουσιαστεί η ψυχανάλυση, τόσο η φροϋδική όσο και η λακανική, ως το *bête noire* (μαύρο πρόβατο) πολλών ιστοριογράφων, επιστημόνων και φιλοσόφων της επιστήμης που, με ιδιαίτερο ζήλο, κηλιδώνουν τους ισχυρισμούς της, επιτιθέμενοι στην επιστημονική ακεραιότητα του Freud και του Lacan; Η τάση αυτή συνοψίζεται στα ονόματα Masson (1984), Sokal και Bricmont (1998)· μια τάση την οποία τα μέσα επικοινωνίας, σαν αρπακτικά, ανυψώνουν στον απόλυτο βαθμό. Στα σοβαρά τώρα, τα ονόματα Grünbaum (1984) και Popper (1962) αποτελούν, επίσης, υποδειγματικά παραδείγματα αυτής της τάσης.

Εντούτοις, αν η ψυχανάλυση έχει αναλάβει τον ρόλο ενός αγκαθιού που ποτέ δεν αποτυγχάνει να «τρυπήσει» την πλευρά της επιστήμης, αυτό μάλλον οφείλεται στη μυστηριώδη εγγύτητά της και την ταυτόχρονη απόστασή της από αυτήν· μια αμφισημία που αναπαράγεται στον απολογισμό της καρτεσιανής κληρονομιάς από τον Lacan. Το λιγότερο που απαιτείται εδώ είναι μια πιο ακριβής συνάρθρωση της σχέσης επιστήμης και ψυχανάλυσης.

[Συνεχίζεται]